

УДК 811.161.2

ОПОРНІ КОНСПЕКТИ ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Т.П.Рукас

Донбаський державний технічний університет

Сучасний спеціаліст з вищою освітою повинен мати навички самостійної, швидкої орієнтації в інформаційних джерелах, володіти методами ущільнення інформації та прийомами пристосування до змін наукового знання. Формуванню цих навичок сприяє організація лекційних занять із використанням опорних конспектів.

Ідея поєднання опорних сигналів у систему і створення нової дидактичної одиниці – опорного конспекту належить відомому донецькому вчителю-новатору В.Ф. Шаталову.

Фундаментальні засади цієї технології визначені ще класиками педагогіки. Так, Я. Коменський доходив висновку, що знання повинні бути не лише «сприйняті слухом, треба замалювати їх, щоб через зір предмет зазначився в уяві» [1,439]. К.Д. Ушинський зауважував: «Навчайте дитину яким-небудь невідомим словам, і вона буде довго і даремно мучитись над ними, але зв'яжіть з картинками двадцять таких слів – дитина засвоїть їх відразу» [2,251]. За результатами психологічних досліджень встановлено, що 83% інформації людина сприймає зором, 12% - слухом. 5% - іншими рецепторами. Дослідження пам'яті свідчать, що людина запам'ятовує 20% від почутого, 30% - від побаченого, 70% - від одночасно побаченого і почутого, 80% - від побаченого, почутого і обговореного, 90% - від побаченого, почутого, обговореного й активно виконаного. Робота за опорними конспектами поєднує всі компоненти останнього, а ефективність підтверджується практикою.

Оленюк І.В. [3] відзначає, що інформація особливо добре засвоюється в тому випадку, коли суб'єкт навчання цілеспрямовано шукає її для здійснення визначеної діяльності, для розв'язання завдання, що стоїть перед ним, і для цього актуалізує вже наявні в нього знання.

Це з одного боку. А з іншого, лекція – одна з найдавніших та найпоширеніших форм передавання наукового знання – незважаючи на гостру критику її як пасивного методу навчання, залишається основною у навчальному процесі вишів. Курси лекцій синтезують значний обсяг фахової інформації, який викладач подає в

опрацьованому вигляді. Але розв'язання завдання формування творчої особистості фахівця, здібного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності, що стоїть нині перед вищою школою, навряд чи можливе тільки шляхом передавання знань у готовому вигляді від викладача до студента. Необхідно перетворити студента з пасивного споживача знань в активного їх творця, що уміє сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її рішення, знайти оптимальний результат і довести його правильність.

Застосування авторської педагогічної технології В.Ф.Шаталова – не новина у вищій школі [4]. Ми вирішили перевірити, наскільки вона буде ефективною у викладанні курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Згідно з Програмою Міністерства освіти і науки [5] теоретичні відомості, необхідні для формування мовної компетенції майбутніх фахівців, викладаються під час лекційних занять. Розглянемо основні етапи опрацювання опорних конспектів. На першому лекційному занятті ми знайомили студентів з особливостями опрацювання інформації таким способом, роздавали заздалегідь підготовлений зразок схематично поданого матеріалу і разом заповнювали конспект. До наступного лекційного заняття студенти самі конспектували необхідний матеріал за планом, самостійно укладаючи схеми, таблиці. Така навчальна діяльність має творчий характер, а під час лекції викладач з простого передавача інформації перетворюється на організатора дискусії, у якій активну участь беруть студенти. Присутні усвідомлюють себе не тільки споживачами, а й розповсюджувачами нового знання, відчуючи суспільну значущість своєї індивідуальної пізнавальної діяльності.

До того ж у результаті кожен студент створює власний, новий, творчий освітній продукт - оригінальний навчально-методичний комплекс дисципліни, що дозволяє оптимізувати навчальний процес.

Зміна концептуальної основи й розширення функцій самостійної роботи студента не тільки підкреслила її важливість, а й спричинила зміну у взаємовідносинах між викладачем і студентом як рівноправними суб'єктами навчальної діяльності, тобто скоригувала всі психолого-педагогічні (організаційні, методичні) засоби забезпечення самостійної роботи студентів .

Експрес-опитування студентів (100 осіб), свідчить, що такий підхід є досить ефективним (це відзначило 78% респондентів), оскільки дозволяє:

- якісно переробити і систематизувати значний за обсягом інформаційний матеріал;
- активізує мисленнєву діяльність студентів;
- сприяє створенню позитивної емоційної атмосфери в аудиторії;
- активізує комунікативні процеси;
- сприяє формуванню навичок щодо структурування інформації.

Таким чином, проведена дослідницька робота підтвердила гіпотезу про те, що застосування опорних конспектів активізує пізнавальну самостійність студентів. Професійна ж самостійність - це здатність орієнтуватися у вимогах зі спеціальності, вміння самостійно планувати, виконувати та контролювати процес самоосвіти. Коли самостійність реалізується в дії, вона стає звичною формою поведінки, що є необхідною якістю майбутнього фахівця.

Література

1. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения: В 2 т. Т.1. – М.: Педагогика, 1982.- 656 с.
2. Ушинский К.Д. Избранные педагогические сочинения: В 2.т. Т.1 Теоретические проблемы педагогики. – М.: Педагогика, 1974. — 584 с.
3. Оленюк І.В. Організація самостійної роботи студентів в умовах особистісно орієнтованого навчання / - Кам'янець-Подільський, 2003.- Вип. 9. - С. 35-37.
4. Поддубная Т.Н. Анализ практики применения организационно-методической системы В.Ф. Шаталова в вузе с позиций деятельностной теории учения. Автореф. дис. канд. пед. наук 13.00.01 МГУ им. М. Ломоносова – М., 1989. – 17 с.
5. Програма курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням). Затв. Наказом Міністерства освіти і науки від 21 грудня 2009 року № 1150.

12.04.2011р.